

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

ČESKÁ
ŠKOLNÍ
INSPEKCE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hodnocení čtenářské gramotnosti

V předchozí části byl představen koncepční rámec pro čtenářskou gramotnost. Abychom mohli sbírat údaje o dovednostech žáků v oblasti čtenářské gramotnosti, musejí být dále tyto pojmy promítnuty do jednotlivých úloh a otázek.

TVORBA ÚLOH V TIŠTĚNÉM MÉDIU

Výše v textu bylo popsáno rozdělení úloh dle hlavních proměnných v koncepčním rámci, tj. dle druhu situace, textu a aspektu. V této části je pozornost zaměřena na některé jiné důležité otázky spojené s tvorbou a operacionalizací hodnocení čtenářské gramotnosti: na faktory, které ovlivňují obtížnost položek, a na to, jak je možné tuto obtížnost ovlivňovat, na výběr formátu odpovědí a na některé záležitosti týkající se kódování odpovědí.

Faktory, které ovlivňují obtížnost úloh

Záměrem testování čtenářské gramotnosti v rámci PISA je mapovat čtenářské dovednosti patnáctiletých, kteří jsou na konci povinné školní docházky, a podávat o nich zprávy. Každá úloha v testu je navržena tak, aby sbírala konkrétní důkazy o těchto dovednostech, a to nápodobou čtenářské aktivity, kterou může čtenář vykonávat buď ve škole, nebo mimo ni, jakožto dospívající či dospělý člověk.

Úlohy ze čtenářské gramotnosti v šetření PISA nabývají různé podoby, od aktivit vyžadujících velmi přímočaré porozumění, až po dosti komplikované aktivity, které si žádají hlubší porozumění na více úrovních. Obtížnost jakékoliv úlohy zaměřené na čtenářskou gramotnost závisí na součinnosti několika proměnných. Podle Kirsche a Mosenthala (viz např. Kirsch, 2001; Kirsch & Mosenthal, 1990) můžeme ovlivňovat obtížnost úloh využitím znalostí o následujících proměnných aspektu a textového formátu.

U úloh zaměřených na *vyhledávání a získávání* je obtížnost podmíněna počtem informací, které si čtenář musí dohledat, rozsahem potřebného usuzování, množstvím a důležitostmi konkurujících si informací a délkou a složitostí textu.

U úloh zaměřených na *propojování a interpretaci* je obtížnost ovlivněna druhem požadované interpretace (např. porovnání je snazší než hledání protikladu), počtem informací, které je třeba vzít v potaz, mírou a význačností konkurujících si informací v textu a povahou textu: čím je obsah textu méně běžný a abstraktnější a čím je text delší a složitější, tím bývá úloha obtížnější.

U úloh zaměřených na *posuzování a vyhodnocování* je obtížnost ovlivněna druhem vyžadovaného posuzování či hodnocení (od nejméně obtížného po nejobtížnější, přičemž mezi typy posuzování se řadí: propojování informací, vysvětlování a porovnávání, vyjadřování hypotéz a hodnocení), povahou znalostí, které čtenář potřebuje doplnit k textu (úloha je obtížnější, pokud čtenář potřebuje vycházet z úzce zaměřeného specializovaného okruhu znalostí, než když staví na obecných a běžných znalostech), relativní mírou abstrakce, délkou textu a požadovanou hloubkou porozumění textu k tomu, aby bylo možné vyřešit úlohu.

V úlohách, které se zabývají *souvislými texty*, se obtížnost odvíjí od délky textu, zřetelnosti a transparentnosti jeho struktury, tím, do jaké míry jsou části textu navázané na obecné téma a zda obsahují určité charakteristiky textu, jako jsou odstavce či nadpisy a diskurzní částice, např. slova vyjadřující poslušnost.